

UMORALSK AT NÆGTE U-LANDENE

KRONIK

Verden får stadig flere munde at mætte. Den danske regering bør derfor sende et klart signal til EU's medlemslande og til u-landene om, at Danmark nu er parat til at erstatte vores egoistiske nej til 'GMO-mad' med en saglig vurdering af ny teknologi for landbrug og fødevarer – gensplejsning eller ej.

Af Per Pinstrup-Andersen

Mens deltagere fra 192 lande i december måned drøftede klimaændringer, konsekvenser og mulige løsninger ved COP15 i København, fortsatte tørken i Kenya.

Majsplanterne visner, der bliver ingen høst. Det rammer fattige landbofamilier hårdt. Folk sulter. Det går mest ud over børnene. Mange af dem, som overlever – og det er langt fra alle – bliver endnu mere underernærede. Men der er håb forude. Næste år begynder Kenyas landbrugsforskere at afprøve majssorter, som de håber er højtydende og tørketolerante. Sorter, som er mere modstandsdygtige over for tørke, så høsten ikke slår helt fejl, næste

”

Det er enestående, at en ny teknologi ikke har nogen som helst negativ bivirkning.

Landbrugsøkonom, professor
Per Pinstrup-Andersen.

gang tørken kommer. Bedre sent end aldrig, kunne man synes. Men det gælder ikke for de børn, som ikke klarede den.

Hvorfor havde landmændene i Kenya og andre afrikanske lande ikke adgang til tørke-

tolerante sorter, før tørken kom? Fordi det kræver en større forskningsindsats at frembringe dem, end hvad Kenya og andre lande var villig eller i stand til at stille på benene. Og så kræver det, at de mest egnede forskningsmetoder bliver taget i brug. Det betyder molekylær biologi og genmodificering. Men genmodificering (se boks) er farlig! Det skal man holde sig fra, siger en stor del af EU's befolkning, medlemslandenes regeringer og Greenpeace.

Det tror den kenyanske regering på, så den har ikke tilladt landmændene at dyrke genmodificeret majs, selv om den har været godkendt, sået, høstet og spist af både mennesker og dyr i Sydafrika, Argentina, Brasilien og USA i mange år. Selv om Kenya har et velfungerende offentligt finansieret landbrugsforskningssystem, har regeringen ikke engang tilladt markforsøg med genmodificerede sorter. Så de kenyanske landbofamilier sulter, og nogle af deres børn dør. Hellere det end tage risikoen med de genmodificerede planter. Eller hvad?

FORDOBLING AF FOLKETALLET FORUDE

Det er desværre ikke kun i Kenya, at folk sulter, og børn dør af underernæring. Sidste år døde fem millioner børn i Verden af sult og underernæring (næsten det samme antal som Danmarks samlede befolkning). De fleste var børn af fattige landbofamilier. En tredjedel af u-landenes børn under skolealderen lider af underernæring, og endnu flere børn og voksne er syge, fordi de ikke får nok vitaminer og mineraler. Selv om langt størstedelen af verdens fattige mennesker bor i u-landenes länddistrikter og er afhængige af landbrug, er det kun en tredjedel, som producerer nok mad til at brødføde sig selv.

Så de fleste fattige, som i forvejen bruger mere end halvdelen af deres indkomst på mad, bliver ramt hårdt, når fødevarerpriserne stiger, som de gjorde i 2007-08. Ifølge FN's Fødevarer- og Landbrugsorganisation (FAO) steg antallet af mennesker, som lider af sult, med flere end 150 millioner som følge af prisstigningerne i den periode.

Det er paradoksalt, at så mange landbofamilier ikke kan producere det, de behøver til sig selv. Der er mange årsager, men de væsentligste er meget lav produktivitet pr. hektar og ringe adgang til markeder, kredit og rådgivning. Selv med adgang til lån er mange landmænd ikke meget for at investere, fordi risikoen for at miste høsten som følge af tørke, insektangreb eller plantesygdomme er stor. Men kan verden overhovedet brødføde fremtidige generationer på en måde, som er bæredygtig for miljøet? FN's fremskrivninger siger, at vi når op på mellem ni og 10 milliarder mennesker, før antallet begynder at falde. Det vil sige cirka 50 procent flere, end vi er i dag. Og kan vi dyrke nok fødevarer, uden at vi øver vold mod vand, jord og klima, og uden

at fødevarerpriserne går på himmelflugt, så endnu flere sulter?

Mit svar er ja, men det vil kræve, at vi sætter handling bag de mange flotte ord, som bliver udtalt ved diverse topmøder. Der er behov for handling på mange fronter, men historien har vist, at forskning, innovation og teknologi kan spille en overordentlig vigtig rolle. Molekylærbiologi har givet os et fantastisk godt redskab til at løse sundheds- og fødevarerproblemer. Er vi villige til at udnytte det, eller ønsker vi fortsat at fornægte anvendelsen af den del af molekylærbiologien, som hedder genmodificering, uanset konsekvenser for mennesker og miljø?

”

Ny viden er farlig for en ideologi, som har spillet fallit.

Per Pinstrup-Andersen.

INGEN BIVIRKNINGER

Heldigvis har vi valgt at acceptere genmodificering i sundhedsforskningen. Vi kunne jo blive syge, men de fleste af os kommer nok ikke til at lide af sult. Så vi siger nej til GM-mad.

Men hvad med miljøet? Og nu vi har brugt mange ord på klimaændringer, skulle vi ikke se at få gang i forskning, som kunne hjælpe med til, at vi har nok fødevarer fremover, selv om temperaturen stiger? Kornsorter og andre afgrøder, som kan modstå tørke, oversvømmelse, stigende saltindhold i jorden og nye insektangreb og plantesygdomme, som klimaændringerne sandsynligvis medfører, vil ikke alene hjælpe med til at undgå en anden fødevarerkrise. De vil også hjælpe de millioner af fattige mennesker i u-landene, som er afhængige af landbruget og som sulter, hvis høsten slår fejl. Produktionsmetoder, som kræver, at landmændene roder mindre i jorden og i stedet bruger ufarlige ukrudtsmidler, som afgrøder er modstandsdygtige over for, vil formindske udslip af drivhusgas fra jorden. Højere udbytter vil mindske nedhugning af skov og derfor bibeholde binding af mere drivhusgas.

Men hvad er risikoen? Genmodificeret mad har nu været på markedet i USA i mere end 12 år. Størstedelen af den mad, 300 millioner amerikanere spiser, er enten genmodificeret eller har været udsat for genmodificering et eller andet sted i produktionsprocessen. Masser af mennesker i andre lande spiser også gensplejset mad. Der er ikke påvist et eneste tilfælde af sygdom eller dødsfald forårsaget af at spise det. Husdyrene har det også godt med gensplejset foder, og deres mælk og kød fejler ikke noget. Genmodificering har heller ikke

forvoldt miljøskade. Det er enestående, at en ny teknologi ikke har nogen som helst negativ bivirkning.

Tænk blot på hjulet og alle de dødsfald, som det har forvoldt. Eller hvad med bivirkningerne af den medicin, vi tager? Det virker derfor lidt latterligt, at EU-landenes regeringer holder fast på, at genmodificeret mad og foder er farlige. Hvori består faren? Hvad er vi bange for? Har grupper, som har gjort modstand mod genmodificering i landbruget til deres mærkesag, fået en så stor magt over os? Eller søger EU-landenes regeringer at beskytte os? Beskytte os mod hvad?

DEN FORSØMTE FORSKNING

Vi europæere har ved vores adfærd, promovering, handelspolitik – og økonomisk støtte til internationale organisationer med modstand mod genmodificering i landbrug og fødevarer som mærkesag – influeret en række u-landes regeringer til ikke at godkende brug af genmodificeret udsæd i deres lande, samtidig med at vi gladelig godkender og indtager medicin, som er genmodificeret. Det er uetisk og uacceptabelt.

Prisen for vores adfærd betales af de mange millioner mennesker, som ikke får mad, fordi tørke, insekter eller plantesygdomme ødelægger høsten, eller fordi de lider af anæmi (blodmangel), som kunne undgås, hvis mulighederne for at forøge jernindholdet af den mad, de spiser, bliver udnyttet. Megen lidelse og død kunne have været undgået, hvis Kenya og andre afrikanske lande havde påbegyndt udvikling af afgrødesorter, som er modstandsdygtige over for tørke og angreb af insekter og plantesygdomme for 10 år siden i stedet for næste år. Hvorfor opmuntrede vi dem ikke til det for 10 år siden og tilbød forsknings samarbejde og økonomisk bistand? Hvorfor gør vi det ikke nu?

Men måske er vi i EU ved at komme på andre tanker. Sidste år blev der dyrket genmodificerede afgrøder på omkring 100.000 hektar i syv EU-lande, og der har lydt positive røster fra de sidste to G8-møder og fra EU's landbrugskommissær. Men bortset fra fødevarerministerens forslag om, at vi skulle være mere åbne for import af genmodificeret foder, ser jeg ikke nogen opløsnings i den officielle danske holdning.

'DET LØSER JO IKKE SULTPROBLEMERNE'

Modstandere af anvendelse af genmodificering til forbedring af fødevarer, landbrug og miljø har mange argumenter, men ligesom kejseren i eventyret har argumenterne intet tøj på. Et af argumenterne er, at 'det løser jo ikke verdens sultproblemer'. Nej, sikkerhedsseleler i bilerne eller fartbegrænsninger eliminerer heller ikke trafikdrab. Skulle vi tillade spirituskørsel, fordi et forbud ikke sikrer, at ingen dør i trafikken? Naturligvis ikke.

GMO ER I VÆKST

GMO er *genetically modified organisms*.

Det areal i verden, som dyrkes med gensplejede afgrøder, steg 10 procent fra 2007 til 2008 (125 millioner hektarer).

13 millioner landbrug i Verden dyrkede genmodificerede afgrøder i 2008 – en stigning på over en million fra året før.

ADGANG TIL GENSPLEJSET MAD

Den forbudte majs.

Med hvilken ret hindrer EU – og Danmark – u-landene adgang til at dyrke genmodificerede afgrøder?
Ill.: Louise Thrane Jensen.

Anvendelse af de mest egnede forskningsmetoder er, ligesom forbud mod spirituskørsel, en del af løsningen, men det er ikke den endegyldige løsning.

Et andet argument, som ofte bliver fremført, er, at vi ikke ved nok om virkninger og bivirkninger. Et mere træffende argument er måske, at mange modstandere ikke ønsker at vide mere. Det må være forklaringen på, at de søger at ødelægge de markforsøg, som netop

skulle give yderligere viden. Ny viden er farlig for en ideologi, som har spillet fallit.

Så er der dem, som hævder, at 'vi ikke skal spille Gud'. Det er min opfattelse, at hvis Gud gav os hjerne, var det for, at vi skulle bruge den til blandt andet at sikre en balance mellem mennesker og natur, som udryddede sult og beskytter naturen. Spiller vi Gud, når vi forsøger at frembringe medicin til at løse vore sundhedsproblemer, som naturen ikke

selv kan løse? Skulle jeg sige nej tak til en medicin, som kunne kurere min datters cancer, hvis den var genmodificeret? Nej vel. Men er det ikke lige så vigtigt at redde et barn fra at sulte ihjel? Når talen falder på Gud, er det i øvrigt interessant, at Vatikanet, som for katolikker vel anses for at være Guds repræsentation på jord, ikke har problemer med at bruge genmodificering i landbrug og fødevarer.

EN GOD FORRETNING FOR LANDMANDEN

Et fjerde argument er, at pollen fra genmodificerede planter vil 'forurene' økologisk produceret mad. Det er naturligvis kun en risiko, hvis planten krydsbestøver. Men den risiko har danske frøproducenter været i stand til at undgå, og der er ingen grund til at tro, at en slags 'fredelig sameksistens' ikke kunne opnås mellem økologiske og genmodificerede afgrøder. I øvrigt forstår jeg ikke, hvorfor økologisk produktion ikke tillader genmodificering. Gener er da betydeligt mere naturlige end mange af de pesticider, som er tilladt i økologisk produktion.

Endelig er der det argument, at hvis landmændene bruger gensplejset udsæd, kommer de i lommen på Monsanto eller andre store private virksomheder, for de har monopol på genmodificeret udsæd. Nu strækker 'monopolet' altså kun til, hvad virksomheden har produceret og patenteret, og der er jo ingen, som tvinger landmændene til at købe forædlet udsæd fra Monsanto, hvis de hellere vil fortsætte med at bruge udsæd af samme slags, som de brugte før.

I betragtning af, at stort set alle amerikanske landmænd, som dyrker majs og soyabønner, vælger at købe patenteret genmodificeret udsæd, kunne det tyde på, at det er en god forretning for dem. Det er bekræftet af en række økonomiske analyser. Den globale økonomiske gevinst for perioden 1996-2005 er beregnet til 135 milliarder kroner, hvoraf lidt over halvdelen gik til u-landene. Alene i 2005 var den økonomiske gevinst 28 milliarder kroner. Det er derfor ikke så mærkeligt, at antallet af lande, som dyrker genmodificerede afgrøder, har været støt stigende fra seks til 25 gennem de sidste 12 år. Femten af de 25 er u-lande.

Genmodificering i bomuldsdyrkning har været en kæmpe økonomisk og miljømæssig succes. I Indien steg udbyttet med 30 procent, brug af pesticider faldt med 39 procent, og bomuldsproducenternes indkomst blev næsten fordoblet. I Kina steg udbyttet (også bomuld med 10 procent, og pesticidforbruget faldt med 60 procent. Landmændene, som

stort set alle har meget små brug, tjente flere penge, dels fordi udbyttet steg, og dels fordi de brugte mindre på pesticider.

Men argumentet mod Monsanto er måske i virkeligheden en antipati mod kapitalismen? Hvis det er tilfældet, ville jeg ønske, at de, som af ideologiske grunde søger at bekæmpe markedsøkonomien og kapitalismen, ville vælge et område, hvor deres kampagne gør mindre skade på de fattige og sultende i u-landene.

DANMARK SKAL SIGE JA TIL GMO'ER

Så hvordan kommer vi videre? Jeg foreslår, at den danske regering sender et klart signal til EU's medlemslande og vores samarbejdspartnere i u-landene om, at vi i Danmark nu er parate til at erstatte et kategorisk nej til 'GMO-mad' med saglig vurdering af ny teknologi for landbrug og fødevarer, uanset om der er brugt gensplejsning eller ej. Vi kunne dernæst tilbyde mere økonomisk og teknisk bistand til de u-lande, som ønsker at øge landbrugs- og fødevarerforskning og styrke deres institutioner til afprøvning og godkendelse af nye afgrødesorter.

Vi kunne også ophæve importrestriktioner mod gensplejsede soyabønner og majs, som er godkendt i eksportlandet. Det ville komme både landmænd og forbrugere til gode, og der er hverken sundhedsfare for mennesker eller dyr eller risiko for miljøskade forbundet med at fodre dyrene med GM-foder. Den eksisterende mærkningsordning giver i øvrigt forbrugeren et valg, som vil afhænge af den information, som er til rådighed.

Dernæst kunne vi prøve at hjælpe de andre EU-lande ud af den trance, som den multinationale kampagne mod GMO for landbrug og fødevarer har bragt dem i.

Hvor længe skal vi som nation fortsætte med at sidde med armene over kors og sige nej til GM-mad uden at vide, hvorfor vi siger nej, og uden at bekymre os om, hvordan andre mennesker bliver påvirket?

Per Pinstrup-Ander-
sen er landbrugsøko-
nom og professor ved
Cornell University i
USA og Københavns
Universitet. Han
blev i Udvikling 6/09
af et uafhængigt
panel udnævnt til titlen som 'Verdens vigtigste
danser' – defineret som den danser, der har
størst indflydelse på global fattigdomsbekæmpelse.

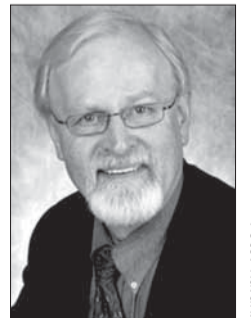

Foto: Ku.dk